

Moraal lijkt op eerste gezicht simpel: deugd beloond, kwaad gestraft, en vooral deugdzame vrouwen vergen respect. Maar LvD toch met alle hoofse ondergrond een thema dat in de epiek nooit zo geprofileerd verschijnt: liefde en standsverschil, liefde voor kamenierster/hofdame [***wat is ze nou eigenlijk volgens de tekst?],

Volgens mij (IB): kamenier van zijn moeder, zo ook volgens vele edities; volgens het opschrift in Hulthem: *ene joncfrou die met sijnder moeder diende*; volgens verder in de tekst: *ene joncfrou noyael, hovesch van herte ende reine* (vs. 10-11), en verderop zegt zij over zichzelf: (mijn vader heette) *Robberecht ende was een wael geboren scilt knecht ende diende metten coninc van Averde* (vs. 461-3) met sympathie aan de lage zijde (ook ridder en Reinout, terwijl de koningin de feeks) en zelfs een nog niet voluit tragische, maar toch falende held, eindigend in zelfverwijt en dood! Vooral dit gedurfd, tegenover Gloriant en Esmoreit en ook WeS met hun voorspelbare eind goed, al goed, geen blij einde voor de hoofdfiguur, al komt het met Sanderijn nog goed. Geen voorbeeld van in epische traditie, alleen Vergi komt in de buurt (en ook daar de uiterste polen van goed en kwaad twee vrouwen, en de mannen daartussen schipperend, denkend dat het wel goed zal uitpakken) en Vergi dan ook dicht bij Lans in de buurt, ook qua vorm en tot abel spel bewerkt zelfs – maar Lanseloet meer echt standsverschil en emancipatoir van strekking, anti-elitair en om over na te denken voor het eigen leven en wereldbeeld, terwijl Vergi slechts tragisch en leuk gesprek, maar over anderen ver weg, hier de personages nabij en de moraal overdraagbaar. (En ook echt een individu met eigen perspectief, Vergi louter functieaanduiding, hier echt Lanseloet en Sanderijn, hoewel de ridder nog anonymus. Kuiper in NLCM signaleert als tendens dat hoofdfiguren altijd een eigenaam hebben, bijfiguren vaker een type, slechts door functie aangeduid. Individualisering abele spelen past ook het grote, en alweer voor die tijd europees ongebruikelijke, gebruik van monologen die de personages afsteken, terwijl ze naar we aannemen alleen op toneel staan en getuigen van aarzeling/twijfel/interne conflict. Affectieve monologen) Complex, en psychologisch wijs, met teleurstelling, had anders kunnen lopen, maar troost en geborgenheid bij nieuwe, goede man, nieuw soort geluk, beter

En ook de tekst in Lanseloet komt er echt op aan. Voorbeelden van sterke verzen, zoals Ay hoe quaet wijf **NB Wat valscher wijf...** es Lanseloets moeder / Des ben ic nu wel vele te vroeder / Dan ic ghisteravont was. Etc. En fraaie allegorie, waarmee Sanderijn en de ridder tonen thuis te zijn in hoofse code, en doorkneed in subtiële taal en suggesties van de Minnerede. Zie bij HLH gedichten over de geplukte sperwer (Rep Dini 304) en de jager (Rep Dini 310), spreken in stijlvolle raadsels, hoofse verstaanders van de dorpers scheidend/geheimtaal/codetaal, en

mooi beiden getypeerd omdat Sanderijn dit beeld ter plekke moet invallen en de ridder meteen decoderen.

Welke waardenideologie weerspiegelen a.s.? Toch richting burgermoraal, onmiskkenbaar, met sympathie voor de mindere en de stijger. Vaak ridderlijk toneel /ridderspelen genoemd, maar niet zozeer ridderlijk *****IB hoe vaak ridder gebruikt, m.n. voor de hoofdfiguren en/of ander echt ridderlijk vocabulair?**

Esmoreit: - **algemeen**: wel veel nadruk op hoge geboorte / edelheid (ook in *Lans.* en *Glor.* trouwens), woorden als *deghen, wigant, edel wijf*; ander ridderlijks: *daer willic in een crijt voer gaen* (978); *doden met minen sweerde* (800) .

Via cd-rom gezocht op: ridde*, resultaten:

(Ro. over E.): *ridder wide vermeert* (920)

(meester Pl. tegen E.): *edel ridder vri* (928)

Gezocht op hoves*: komt niet voor in *Esmoreit*

Gloriant:

ridde*:

(die hertoghe = Gl. over zichzelf): *ghelijc enen ridder van avonturen* (509)

(Rode Lioen tegen Gl. over diens vader: (hij versloeg)) *twee ridders van hogher aert* (806)

hoves*:

(Gl. over Fl.: (zij kan niet) *hovescher sijn* (269)

(Gl. tegen R.): (je moet) *draghen enen hoveschen mont* (310)

(Gl.): *hoe sere die minne leert hovescheit* (568-9) → dat is wel een mooie, natuurlijk! Maar verder is zowel in *Esmoreit* als in *Gloriant* de oogst schraal, natuurlijk. *Lanseloet* spant duidelijk de kroon:

Lanseloet:

cd-rom ridde*:

(proloog): *hets van een ridder principael* (9)

(San. tegen L.): *edel ridder van hogher aert* (54); *edel ridder van herten vri* (57); *edel ridder hoghe gheboren* (73); *edel ridder* (77)

(L. zweert:) *bi ridderscape* (146)

(L.): *bi ridderscape* (170)

(moeder tegen L.): *her ridder weerd* (229); (beloof je het) *bi ridderscape?* (237)

(S. in monoloog, over L.): *die ridder vri* (333)

[de man die S. in het bos vindt is ook een ridder]

(S. tegen hem): *edel ridder* (402); *ghi dunct mi een ridder van groten love* (408); *o edel ridder* (422); *her ridder* (446)

(ridder tegen S.: je zult mijn vrouw zijn) *bi ridderscape* (453)

(S. tegen ridder:) *edel ridder* (458 en 505), *her ridder* (472 en 485)

(Reinout vertelt dat L. heeft gezworen) *bi ridderscape* (622, nogmaals precies zo in 741)
(boswachter over zijn heer:) *die ridder goet* (656)
(S. over haar – inmiddels - man:) *ridder wide vermeert* (772); *vaelyant ridder* (773)
(S. tegen Reinout:) (zeg tegen) *den ridder vri* (=L., 793); *den ridder goet* (800)
(Rei. roept L.): *her ridder stout* (839)
(Rei. tegen L.): *her ridder goet* (872)

cd-rom hoves*:

(proloog over S.): *hovesch van herten* (12)
(proloog over L. die spreekt tegen zijn moeder): *met hovescher worden* (23)
(ridder tegen S.): (mij bevalt) *u hovesche tale* (440); *ghi sijt hovesch* (452)
(S. tegen ri.): (u sprak) *met hoveschen woorden* (477); *dat ghi soe hovesch van herten sijt* (479)
(S. tegen ri.): (zeg me wat u denkt) *in hovescher tale* (505)
(epiloog, Reinout): (je moet altijd) *spreken hoveschelike daervan* (933, herhaald in 945 en 948)

Tot slot: in ***Vanden winter ende vanden somer*** komt geen ridde* en hoves* voor

als wel vorstelrijk toneel, dramatisering van gekroonde hoofden in koninkrijken/hertogdom Brunswijk op afstand (Sicilie, Denemarken) of gedroomd, royalty, hoogste kringen, vorstenhoven, blauw bloed, inkijkje op voortgang dynastie aan zijden draad en de spanning tussen liefde en afkomst, standverschil met opvallend veel sympathie voor de lagere klassen/bediendes, ook Reinout in Lanseloet, en dus de veraanschouwelijking en vermenselijking van wellicht het verst verwijderde? (In dit verband nog ingaan op hypothese Peeters dat Esmoreit een echte siciliaanse geschiedenis verbeeldt, en de nog veel verrassender van Dabrowka dat LvD stof zou hebben geput uit gebeurtenis 1330 aan het Poolse hof?) [noot: Peeters Spl 1977 en 1978; Dabrowka diss 104 en recensie FW SpL 1991, 310] Pendant voor religieus toneel, wat dat betreft, 2x charisma/aura op de planken, het verre menselijk herkenbaar en inleefbaar maken. Genuanceerde psychologie, Lanseloet niet fout maar wel gefaald/geen foute man maar wel een man met grote fouten/fatale fout